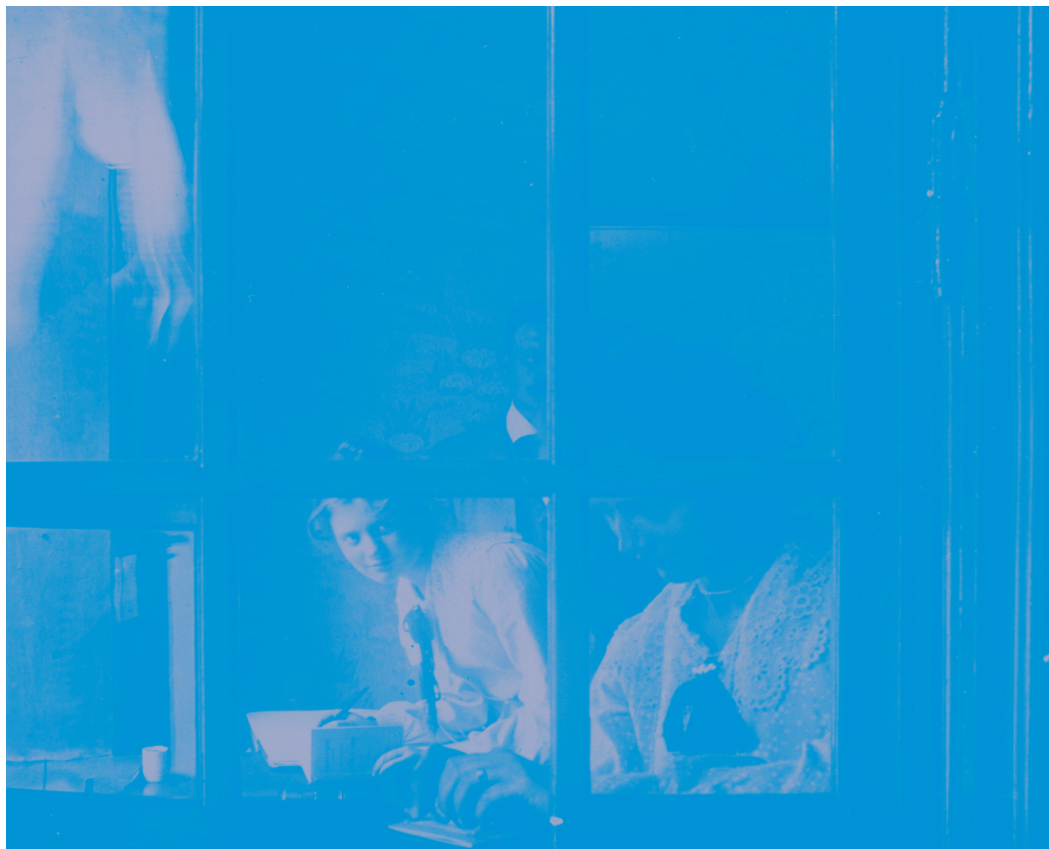

GLEMMER DU

TÅRNBY KOMMUNES LOKALHISTORISKE TIDSSKRIFT

NUMMER 10 | NOVEMBER 2007

SPAREFORENINGER OG BANKER

FORSIDEILLUSTRATION:

Kastrup Bank, senere Amagerbanken, startede i E.B. Petersens villa "Strandhøj" på Amager Strandvej. Her et kig ind i "ekspeditionslokalet" med bankdirektøren E.B. Petersen i baggrunden og hans to døtre og ansatte Siri og Ebba.

Foto: Carl Flensburg ca. 1905.

KILDER:

http://hjem.get2net.dk/dorthe_og_steen_svensson/edith2.htm

Kastrup Glasværks arkiv.

Møller, Kristian: Amagermandens dagbog. Udgivet i anledning af Amagerbankens 40 års jubilæum i 1953.

ISSN 1397-5412

Tidsskriftet "Glemmer du" er udgivet af:

Tårnby Kommunebiblioteker, Stads- og lokalarkivet.

Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen

Layout: Anne Petersen

SPAREFORENINGER OG BANKER

INDLEDNING

I dag har vi et hav af banker, der tilbyder både lån, renter ved opsparing og forskellige former for opsparing til at forsøde pensionisttilværelsen med. I dette nummer vil jeg fortælle om et par lokale spareforeninger og banker, der gjorde det muligt for folk med mindre indkomster blot at spare 50 øre eller 1 krone op om ugen. De potentielle sparere blev opsøgt af ivrige, lokale sendebude fra banken og foreningen.

KASTRUP GLASVÆRKS SPAREFORENING TIL ALDERDOMS- UNDERSTØTTELSE

Den ældste spareforening i Kastrup blev grundlagt på Glasværket som erstatning for en ældre pensionskasse. Navnet blev Spareforeningen til Alderdomsunderstøttelse og foreningen blev oprettet d. 3.5 1870. I bestyrelsen sad bl.a. glasværkets bogholder A. Johnsen, der også engagerede sig i to af efterfølgende nævnte spareforetagender.

I foreningens love stod der bl.a. *Da kassen forvaltes uden vederlag må det under fornøden hensyn til sikker anbringelse af kapitalen kunne give et noget større udbytte end almindelig sparekasser.*

Foreningens formål var *at indsamle til opbevaring og forrentning mindre indskud indtil interessenterne på grund af alderdom og svagelighed ikke er i stand til ved sit arbejde at ernære sig og sin*

familie eller for efter hans død at anvendes til understøttelse for hans efterladte. Den tvang han hermed pålægger sig er dog ikke større end når han ved sin årlige præmiebetaling ville sikre sig en livrente eller lign. forsørgelse.

Enhver fast ansat samt daglejere, der normalt havde arbejde på glasværket kunne blive medlem. Der var ingen officiel tvang, men mon ikke det var vel anset, for tilsyneladende var de fleste glasmagere med i foreningen ifølge regnskabsprotokollen. Daglejere kunne som nævnt være medlem, men havde dog ikke stemmeret. Ved arbejdsstandsninger p. g. a. opbygning af nye ovne, eller ved ulykke kunne medlemmer undgå at betale kontingent. Udover kontingenterne havde man fået glasværkets sygekasses driftskapital til forrentning. Foreningen gav endvidere lån til glasmagere, der ville bygge egen bolig mod pant i samme. Det drejede sig bl.a. om. to glasmagerne der havde købt hus i Kastrup og en anden i Maglebylille. Det var generalforsamlingen der afgjorde om lån kunne opnås. Man betalte et ugentligt beløb

på mindst 50 øre, og beløbet blev indført i den enkeltes sparekassebog. Hvis der kom arbejdsstandsninger, eller man blev syg, kunne man blive fritaget for at betale sit indskud. Hvis man rejste fra glasværket kunne man med tre ugers varsel få udbetalt sit indskud med tilskrevne renter.

I 1909 var der strejke på glasværket. Flere medlemmer af spareforeningen havde ønsket at få udbetalt deres sparepenge, samtidig havde man udtrykt mistillid til bestyrelsen. Men bestyrelsen var stærkt uenige om, lovene kunne fortolkes således, at det kunne lade sig gøre. I Hellerup, hvor man havde en tilsvarende forening, havde medlemmerne ved samme strejke fået udbetalt penge, så medlemmerne havde noget at leve af. Ved generalforsamlingen i Kastrup i marts 1909 blev sagen diskuteret heftigt. Flere mente, at strejkesituationen kunne betragtes som arbejdsløshed, mens glasværkets ledeelsesrepræsentant, driftsbestyrer A. Fuchs var stærkt imod. Fuchs mente, man ligeså godt kunne opløse foreningen. En af glasmagerne

Glasværkets driftbestyrer A. Fuchs stående bag et fotografiapparat ved glasværket. Fuchs var med i bestyrelsen for værkets spareforening.
Foto: Carl Flensburg, ca. 1905.

støttede dette, da der ingen interesse var for spareforeningen. En afstemning blandt de fremmødte på generalforsamlingen viste, at 20 mod 1 gik ind for en opløsning af foreningen. Opløsningen af foreningen blev tidsbestemt til 1912. Herved kunne man nå at realisere spareforeningens kapital, der siden 1907 havde været forvaltet af den nye lokale bank, Amagerbanken. Sparerne fik deres penge udbetalt og foreningen opløst. I forhandlingsprotokollen står

en afsluttende sætning:
Hermed var Kastrup Glasværks Spareforenings forhold fuldt ordnede. Spareforeningens stempel tilintetgjort. Arkivsager og protokol nedpakkede i en med Spareforeningens navn forsynet kasse, opbevaret på Kastrup Glasværks loft. Maj 1912. Aug. Fuchs.
Efter glasværkets lukning blev spareforeningens arkiv sendt til Holmegård og er siden blevet opbevaret i Stads- og Lokalarkivet.

KASTRUP SPARE-FORENING

En mere udholdende spareforening opstod i Kastrup 7 år senere efter glasværkets spareforening. I bestyrelsen sad fabrikant Carl Flensburg, bogholder A. Johnsen, og direktør E.B. Petersen. I 1917 var der 442 medlemmer og den samlede kapital var på ca. 54.500 kr.

Aksel Theisen, tidl. skatteinspektør i kommunen, fortæller følgende om foreningen:

Foreningen er stiftet i 1877 på initiativ af A. Johnsen, som var foreningens første formand og forretningsfører. Gennem mange år var fhn. glasmager Carl Møller kaldet "sparekasse-Møller", en meget trofast opkræver for foreningen. Personlig erindrer jeg, at han én gang om ugen, det var i årene ca. 1912-1919, mødte op i mit hjem og inkasserede 25 øre for hvert af vores børn, vi var 4. Min mor opsparede således een krone om ugen, i dag synes dette et latterligt lille beløb, men i de år var det et jævnt fornuftigt beløb. Det skal huskes, at de ufaglærte arbejdere på fabrikkerne kun havde mellem 11-13 kroner i ugeløn til at

forsørge en familie for.

Efter anden verdenskrig ændredes de økonomiske forhold, samt udviklingen m.h.t. opsparingsmuligheder på langt mere fordelagtige vilkår gennem banker og sparekasser samt forsikringssselskaber. Dette medførte, at spareforeningens virksomhed blev helt forældet, og interessen for den svandt bort. Den 11. april 1957 indkaldtes til ekstraordinær generalforsamling. Der var kun et punkt på dagsordenen "Ophævelse af foreningen". Der var mødt 18 medlemmer og samtlige stemte for at ophæve foreningen. Formanden var på dette tidspunkt sagfører E. Helt Hansen, og han blev valgt som likvidator.

KASTRUP BANK OG AMAGERBANKEN

Emil Bernhardt Petersen stiftede i 1903 Kastrup Bank. Han var oprindeligt ingeniør ved Store Nordiske Telegraf Selskab. E.B. Petersen så muligheder for at etablere en lokal bank på Amager. Han indkaldte nogle mænd fra det "bedre borgerskab" i Kastrup til møde i sit hjem den 14. januar 1903. Det var brygger

Villa "Strandhøj" på Amager Strandvej. Her var bank fra 1903 til 1929.
Foto: ca. 1892.

C.M. Larsen, fabrikant Carl Flensburg, kammerråd og kaptajn Høyer samt A. Johnsen, der var inspektør ved glasværket og endvidere medstifter af Kastrup Spareforening og involveret i glasværkets spareforening. De var alle enige om, at denne ide skulle føres ud i livet og stiftede samme aften "Kastrup Bank". Allerede den 9. maj blev banken åbnet i E.B. Petersens hjem i Villa Strandhøj på Amager Strandvej. Aktiekapitalen var 10.000 kr. Banklokalet var E.B. Petersens herreværelse, og i kæl-

deren var anbragt et brand-og dirkefrit pengeskab. Personalet bestod af E.B. Petersen og hans døtre Ebba og Siri, en yngre søster Nina var bankbud. Driftbestyrer A. Johnsen fra glasværket blev sat i gang med at opfordre kastrupperne til at sætte penge i banken med en rente på 4%. Johnsen fungerede som kasserer indtil han blev 89, hvorefter han i en lang årerække var depotbestyrer. Han døde 103 år gammel i 1937. Da han blev 100 år, indrømmede han at han ikke kunne huske krigen

1848-50 eller 1864, men han kunne citere et vers, der var skrevet om ham:

*Under Frederik VI blev Johnsen født,
Under Christian VIII blev Johnsen keloet
Under Frederik VII laved' Johnsen spas
Under Christian IX laved Johnsen glas
Under Frederik VIII kom Johnsen til
banken
Under Christian X stod Johnsen ved
skeranken*

En af E.B. Petersens døtre, Edith, fortæller i sine erindringer følgende om banken:

Så kom far i tanker om, at der manglede en bank i Kastrup. Han samlede Ka-

strups matadorer, og der blev dannet et aktieselskab. Så blev banken startet med 10.000 kr. i aktiekapital i et lille værelse i vores villa med egen indgang ved hjælp af byens 'spids'er'. Far gav 5.000 kr. og blev valgt til direktør. Vort berreværelse blev indrettet til banklokale, og mine to søstre blev antaget til henholdsvis kasserer og bogholder. De første dage var far kunde og indsatte og udtog penge, for at mine søstre kunne få lidt øvelse.

Alle bonderne gemte pengene i strømpe-skafterne, det var svært at komme i gang. Ebba havde et godt snakke-tøj, så far bad hende gå ud og skaffe kunder til banken. Hun cyklede rundt på gårdene,

Kastrup bedre borgerskab hygger sig på Kastruplund. Til venstre A. Johnsen, der var involveret i de omtalte spareforeninger samt Amagerbanken. Stående Otto Rosenkilde. Ved den anden side af bordet fra højre, skoleinspektør A.C. Poulsen, en ukendt, tømrermester Marius Westh og brygmester Martin Larsen. Foto: Carl Flensburg, ca. 1905.

snakkeede godt for sig, efterhånden kom der godt gang i det hele.

I maj 1906 ændrede banken navn til Amagerbanken og man flyttede ind i et beskedent butikslokale på Amagerbrogade 224, men villaen på Amager Strandvej blev anvendt som filial indtil 1929.

Aktiekapitalen var da steget til 50.000 kr. Edith Petersen senere gift Svensson fortæller videre om den nye bank:

Nogle år efter måtte vi have en bogholder til hjælp. Vi sad og kiggede på fotografier og var så spændte. Det blev Markemann Hansen, som mange år efter blev bankdirektør efter min far. Siri og Ebba var stadig med de første år, senere blev banken udsiddet til et lille smalt hus på Amagerbrogade, hvor min mors søster Ida boede i en lille lejlighed ovenpå, og noget efter åbnede banken en filial i Dragør, det gik stadigvæk fremad. Siri kom med til Dragør, hun var meget ordentlig, manglede der bare en øre i regnskabet, blev hun ved med at arbejde til det stemte. Folk kom med deres ofte snuskeede sedler, som de havde gemt alle mulige steder, i lommer, skorter og pudevær.

Banken indførte sparemærker. Et bud blev sendt ud og solgte 25 øres mærker, som skulle sættes ind i et hæfte. Når hæftet var fyldt med 40 mærker, svarende til 10 kr. kunne beløbet sættes ind på

en konto i banken.

Banken fik foruden i Kastrup hurtigt også filialer i Tårnby, Dragør og St. Magleby. En nat i 1924 blev der begået indbrud i Kastrup filialen. Ved hjælp af iltbeholdere brændte tyvene låsen ud på penge-skabsdøren, men da ilten slap op, fik de ikke den indre dør åbnet. Da det begyndte at blive lyst, måtte de opgive, inden de kunne få fat i de 30.000 kr., der lå i pengeskabet.

I 1929 overtog man Kastrup og Omegns banklokale i Kastruplundgade.

Amagerbanken lever i bedste velgående i dag.

KASTRUP PÅ OMEGNS BANK

I maj 1919 var der atter behov for en ny bank i Kastrup. Banken eksisterede i blot 10 år. Bankens lokaler i Kastruplundgade 1 blev overtaget af Amagerbanken, da man drejede nøglen om. Det eneste vi har her på arkivet om banken er denne lille sang.

HISTORIEN OM EN LILLE BANK

(skrevet i anledning af bankens 5. års dag).

Mel: En lille bitte Mand.

I ”Mamrelund” – hos Stockbæk¹ - den 27^e Maj
 I 1919 sad 8 Mand – og jeg²
 Vi drak en Svalebajer og drøftede Finans,
 Og i det fjerne øjnede vi da en lille Tjans
 - en ganske lille Tjans
 en lille bitte Tjans,
 en ganske lille bitte bitte bitte bitte bitte bitte Tjans.

Som Frk. Knudsen³ skænk’de den fine ædle Drik,
 Blev vor Forstand jo skærped – blev stjerneklart vort Blik.
 Før Solen steg af Havet, og Nattens Taager sank,
 Var Synet i det fjerne sgu’ blevet til en Bank
 - en ganske lille Bank...

Den lille Bank var husvilla – da vaagnede Lapain⁴
 Og sa’ med hævet Stemme: ”Der’r inte no’et i Vejn!
 Hvor Sadelma’ren - Stoffer⁵ - nu gaar og nusser om,
 Der har min Far⁶ en ganske god Butik med Lagerrum
 - et ganske lille Rum...

De otte blev et Bankraad – valgt ved Akklamation.
 Paa samme Maade fik vi den første Direktion.
 Den niende – Hr. Stockbæk – blev gratis Direktør.
 Og alt var klart, dengang da vi drog hjem – for bliden Bør.
 - en ganske lille Bør...

Den 16. September endnu det samme Aar
 Blev Banken altsaa aabnet – med Gitter, Laas og Slaa’er,
 Med Pengeskab og Skriv’re – med Kunder uden Tal
 - en Disk med Glas i Messingstænger og en Bankraadssal
 - en ganske lille Sal...

Den daglige Revisor blev Regnar Petersen,
 Med Frk. Jakobsen og Fru Peters⁷ er han Ven.
 Thi finder han en Brøler, til Lenk han siger stejl:
 ”Notere den? Nej, aldrig! – Hvad gør en lille Fejl?”
 - en ganske lille Fejl...

Fem Aar har Banken virket og vundet sig et Navn,
 Led aldrig Kassemangel og aldrig Pengesavn.
 Butikken blev for lille – saa flyttede den blot,
 Og i den nye Bygning bor den nu som i et Slot
 - et ganske lille Slot...

Saadan begynder alting – af næsten ingenting.
 Selv Ø.K. var kun lille, da det blev sat i Sving.
 Som Banken her blev startet foruden Bram og Gny,
 Den passede fortræffeligt til Stedet – Kastrup By
 - en ganske lille By...

Hvis vi tør tro hr. Brændholt, saa har det ingen Nød,
 Han maler Kastrups Fremtid saa stor og lyserød.
 Vi ønsker ”Held og Lykke” – Vi har en lille Bøn:
 Gid Direktør og Bankraad snart maa høste deres Løn
 - en ganske lille Løn...

(underskrevet Malermester Westh)

¹Sagfører boende Gl. Skovvej 9

²Malermester Westh

³Stockbæks Husbestyrerinde

⁴Indehaver af Kastrup Cementstøberi

⁵Christoffersen Hjørnet af Saltværksvej – Nordmarksvej. ”Kompagnigården”.

⁶Murermester Peter Lapain

⁷Bankassistenten

Postkort fra Kastruplundgade med Amagerbanken til venstre ca. 1950

HENVENDELSE & ÅBNINGSTIDER

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til Stads- og lokalarkivet.

VI HAR ÅBENT

Mandag	15.00 - 19.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

STADS- OG LOKALARKIVET HAR DESUDEN UDSILLINGER PÅ:

Kastrupgårdssamlingen
"MIDT PÅ AMAGER" & "KASTRUGLAS"

Tirsdag til søndag 14.00-17.00

Onsdag tillige 14.00-20.00

Plyssen Amager Strandvej 350:

PERMANENTE OG

SKIFTENDE UDSILLINGER

Lørdag og søndag 13.00-16.00